

Obsah

Obsah.....	1
Úvod.....	2
I. Analýza súčasného stavu	4
1. 1 Systém umeleckého školstva a umelecké vzdelávanie	4
1. 2 Postavenie ZUŠ v sústave škôl a zriaďovateľská pôsobnosť k ZUŠ	5
1. 3 Základné štatistické informácie.....	6
1. 4 Formy štúdia.....	7
1. 5 Učebné plány a učebné osnovy, obsah vzdelávania, hodnotenie a klasifikácia.....	7
1. 6 Financovanie	8
1. 6. 1 Financovanie ZUŠ od 1. januára 2002	8
1. 6. 2 Zmena vo financovaní ZUŠ od 1. januára 2004.....	9
1. 6. 3 Zmena vo financovaní základných umeleckých škôl od 1. januára 2005	9
1. 6. 4 Zmena vo financovaní cirkevných a súkromných ZUŠ od 1. januára 2007	10
1. 7 Zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu na ZUŠ z pohľadu Štátnej školskej inšpekcie.....	11
1. 7. 1 Dodržiavanie učebných plánov a učebných osnov.....	11
1. 7. 2 Materiálno-technické zabezpečenie prevádzky.....	11
1. 7. 3 Priestorové podmienky.....	12
1. 7. 4 Psychohygienické podmienky.....	12
1. 7. 5 Personálne podmienky	12
1. 8 Využívanie informačných a komunikačných technológií (ďalej len „IKT“) a multimediálnej techniky vo vyučovaní na ZUŠ	13
II. Návrh koncepcie základného umeleckého vzdelávania	14
2. Zabezpečenie nástrojov, ktorými môže Ministerstvo školstva Slovenskej republiky vstupovať do systému výchovy a vzdelávania na ZUŠ a ovplyvňovať jeho kvalitu	14
2. 1 Postavenie základných umeleckých škôl v novom zákone o výchove a vzdelávaní	14
2. 2 Financovanie umožňujúce trvalý rozvoj ZUŠ a zvyšovanie úrovne výchovy a vzdelávania v týchto školách.....	15
2. 3 Zavádzanie informačných technológií a multimediálnej techniky do vyučovania v ZUŠ, rozširovanie ponuky výchovy a vzdelávania a zvyšovanie jej kvality	16
2.3.1 Obsah.....	16
2.3.2 Ľudia.....	17
2.3.3 Infraštruktúra	17
III. Návrh opatrení na realizáciu koncepcie	18

Návrh Koncepcie základného umeleckého vzdelávania na zabezpečenie kontinuity systému umeleckého vzdelávania s postupným zavádzaním informačných a komunikačných technológií (IKT) a multimedialnej techniky do vzdelávacieho procesu týchto škôl

Úvod

V zmysle ustanovenia Čl. 26 Všeobecnej deklarácie ľudských práv má mať vzdelanie takú kvalitu, aby úplne rozvíjalo osobnosť človeka a viedlo ho ku konkrétnym hodnotám. Práve preto sa musí výchova a vzdelávanie opierať o umenie, ako sa opiera o vedu a techniku, keďže umenie je rovnako prejavom ľudského vedomia, v ktorom sa odrážajú pôvodné i aktuálne tendencie myslenia o svete a zároveň vyjadrovania (reflexie) sveta.

V súčasnosti, keď je život celej spoločnosti poznačený stále sa zvyšujúcou technizáciou, ekonomizáciou a konzumnosťou spoločenského života, má umelecké vzdelávanie vo všetkých svojich podobách nezastupiteľnú úlohu. Je zárukou toho, aby sa človek nevyvíjal jednostranne. Umenie totiž spája v človeku rozumovú a citovú stránku. Je schopné formovať človeka mnohostranne, nielen ako protiváha k vede a technike, ale môže priamo ovplyvniť odborný rast ľudí, podnecovať k tvorivej práci v najrôznejších oblastiach života. Predstavuje nenahraditeľnú zložku prípravy človeka na plnohodnotný život.

Umelecká výchova a vzdelávanie katalyzujú proces dozrievania žiaka na celistvú osobnosť so schopnosťami nielen svet užívať, ale aj pristupovať k nemu neutilitárne, t. j. svet esteticky vnímať, zaujímať k javom sveta vlastné tvorivé stanoviská a svet spoluvytvárať. Proces dozrievania charakterizuje premena pôvodného spontánneho vzťahu dieťaťa na svojbytný a tvorivý vzťah k okolitému svetu, k ľuďom, prostrediu, javom a faktom.

Umenie a jeho spoločenské fungovanie súvisí s celým radom činností, ktoré podmieňujú efektivitu a kreativitu tvorivého úsilia. Umelecké vzdelávanie forsírue kreativitu jedinca a tým aj spoločnosti. Na ľudí, ktorí ho vykonávajú ako svoje povolanie, kladie špecifické nároky. Predpokladá veľkú dávku talentu a nadania, pričom sa tieto vlastnosti osobnosti nemerajú rozsahom schopností vykonávať určité pracovné operácie a činnosti, ale predovšetkým schopnosťou hľadať a nachádzať originálne riešenia. Okrem profesionálnej umeleckej činnosti sú aj profesie, ktoré v rôznej podobe súvisia s umeleckou činnosťou, a tiež celá oblasť manažmentu podmieňujúca fungovanie jednotlivých odvetví umeleckej tvorby.

Ďalšou závažnou okolnosťou je, že mnohí mladí i dospelí ľudia sa venujú umeleckej činnosti nielen s úmyslom vykonávať ju profesionálne ako povolanie, ale aj zo záľuby, kvôli seberealizácii alebo kompenzácii nedostatku tvorivosti v zamestnaní. Záujem o umelecké činnosti nie je vo všeobecnosti vekovo limitovaný, preto v umeleckej oblasti musí školský systém viac než kdekoľvek inde vytvárať podmienky pre celoživotné vzdelávanie ľudí, ktorí umeleckou činnosťou chcú kultivovať svoju osobnosť. Systém umeleckého vzdelávania musí pamätať na všetky tieto rozmanité aspekty.

Taktiež je tu rozmáhajúca sa oblasť tzv. mediálnej kultúry, ktorej rozvoj je spojený s technickým pokrokom v oblasti informačných a komunikačných technológií a audiovizuálnej techniky. Elektronické médiá znamenajú prevrat nielen v oblasti šírenia umeleckých diel, ale prinášajú aj nové tvorivé možnosti, ktoré ovplyvňujú profesionálne, ale aj neprofesionálne umenie a všetky s tým súvisiace činnosti. Tieto osobitosti umeleckého vzdelávania spôsobujú, že budovanie výchovno-vzdelávacej sústavy v oblasti umeleckého

vzdelávania, organizácia vyučovania a samotné vyučovanie v školách sú spojené s celým radom špecifických problémov, ktoré je potrebné aktuálne riešiť.

I. Analýza súčasného stavu

1. 1 Systém umeleckého školstva a umelecké vzdelávanie

Umelecké školstvo na Slovensku predstavuje ucelenú sústavu škôl, ktoré poskytujú mladej generácii možnosť rozvíjať svoj talent a nadanie v niektorej z tvorivých umeleckých disciplín. Jednotlivé zložky tejto sústavy a ich výstupy sú usporiadané tak, že umožňujú žiakovi pokračovať v umeleckej príprave na vyššom stupni a postupne sa kvalifikovať pre profesionálny výkon niektorého umeleckého povolania, alebo stať sa umeleckým amatérom.

V súčasnosti je na Slovensku systém starostlivosti o talenty v rámci škôl rôznych stupňov, na ktorých je venovaná osobitná starostlivosť každému žiakovi, jeho zameraniu a individuálnym schopnostiam a kde je vzdelávací proces určený princípmi individuálnej pedagogiky. Umožňujú to aj variabilné študijné programy a alternatívne metódy práce. Tento výchovný princíp sa uplatňuje na všetkých stupňoch a typoch umeleckých škôl, kde je najvýznamnejším spoločným cieľom výchova a vzdelávanie žiaka alebo študenta ako samostatnej osobnosti, čo podporuje aj horizontálna a vertikálna prepojenosť umeleckých škôl.

Hlavnými cieľmi umeleckého vzdelávania sú:

- príprava na profesionálnu, v základnej umeleckej škole aj na neprofesionálnu umeleckú činnosť,
- formovanie osobnosti,
- rozvoj schopnosti tvoriť a prijímať umenie.

Odborné umelecké vzdelávanie na základnom stupni vzdelávania poskytujú v súčasnosti v Slovenskej republike základné umelecké školy (ďalej len „ZUŠ“). Pokiaľ výstupy vzdelávania poskytované ZUŠ porovnáme s International Standard Classification of Education (ďalej len „ISCED“), môžeme konštatovať, že ide o úrovne vzdelania, ktoré sú v ISCED definované ako primárne vzdelanie - 1B a nižšie sekundárne vzdelanie - 2B. Táto skutočnosť však nie je v súčasnosti dostatočne upravená vo všeobecne záväzných právnych predpisoch. Umelecké vzdelávanie na základnom stupni síce prebieha, ale v sústave škôl nie je vzdelávacia ustanovizeň poskytujúca základné umelecké vzdelanie.

Stredné školy v Slovenskej republike, na ktorých sú zavedené učebné a študijné odbory s umeleckým zameraním, vyrastajú z dlhodober tradície, ktorú charakterizuje odbornosť a náročnosť, vďaka ktorým si udržali vysokú úroveň. Potvrdzujú to výrazné medzinárodné úspechy žiakov týchto škôl, ich mnohostranné uplatnenie doma i v zahraničí. Tieto stredné školy poskytujú žiakom stredné odborné vzdelanie a úplné stredné odborné vzdelanie. Pri získaní stredného odborného vzdelania bez maturity žiak získava stupeň vzdelania podľa ISCED 3C, pri maturitnom vzdelaní stupeň 3A. Pri získaní ďalšieho pomaturitného vzdelania ukončeného ďalšou maturitou získava podľa ISCED stupeň vzdelania 4.

Konzervatóriá zaujímajú v sústave základných a stredných škôl špecifické postavenie tým, že poskytujú v súvislosti s 6- alebo 8-ročným štúdiom vyššie odborné vzdelanie ukončené absolútoriom. Konzervatóriá pripravujú výkonných umelcov a pedagógov. Absolventská skúška na konzervatóriu je komplexná odborná skúška, na ktorej sa overuje úroveň špecifických vedomostí a zručností žiaka zameraných na výkon konkrétnych pracovných činností vrátane umeleckých a pedagogicko-umeleckých činností.

V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že slovenské konzervatóriá boli donedávna jedinou vzdelávacou inštitúciou pripravujúcou odborne a pedagogicky spôsobilých učiteľov pre potreby ZUŠ. Podľa ISCED poskytujú teda terciárne vzdelanie - 5B.

Pri prvom a druhom vysokoškolskom stupni umeleckého vzdelávania, ktoré poskytujú niektoré slovenské vysoké školy a univerzity, získavajú ich absolventi podľa ISCED stupeň vzdelania 5A, pri doktorandskom štúdiu stupeň terciárneho vzdelania 6.

1. 2 Postavenie ZUŠ v sústave škôl a zriaďovateľská pôsobnosť k ZUŠ

ZUŠ pôsobia na najširšej základni a v systéme umeleckého vzdelávania predstavujú základný článok. Podľa § 33a zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“) ZUŠ poskytuje odborné umelecké vzdelanie v jednotlivých umeleckých odboroch a pripravuje na štúdium v učebných a v študijných odboroch na stredných školách umeleckého zamerania a na konzervatóriu. Pripravuje aj odborne na štúdium na vysokých školách s umeleckým, umelecko - pedagogickým a umenovedným zameraním. V tejto súvislosti ide predovšetkým o vysokoškolské štúdium hudobnej výchovy a výtvarnej výchovy na pedagogických fakultách a niektorých iných humanitne zameraných fakultách vysokých škôl. ZUŠ neposkytuje základné vzdelanie podľa § 5 ods. 1 školského zákona a nezabezpečuje plnenie povinnej školskej dochádzky.

ZUŠ svojim hudobným, výtvarným, tanečným a literárno-dramatickým odborom predstavujú školu, ktorá poskytuje na základnom stupni vzdelávania umelecké vzdelávanie žiakom so zvýšeným záujmom a predpokladmi o umeleckú tvorbu. V súčasnosti sú to školy s dvojakou koncepčnou líniou:

- pripravujú na štúdium v učebných a v študijných odboroch na stredných školách umeleckého zamerania a na konzervatóriu a pripravujú odborne na vysokoškolské štúdium umeleckého a predovšetkým umelecko - pedagogického zamerania,
- pripravujú amatérskych umelcov, ktorí sú schopní tvoriť a prijímať umenie.

Slovenské umelecké školstvo, ale najmä jeho základný stupeň (bývalé ľudové školy umenia (ďalej len „LŠU“), teraz ZUŠ, prekonal najmä v druhej polovici 20. storočia obrovský kvalitatívny vývoj. Namiesto rôznych spôsobov umeleckého vzdelávania, ktoré sa do toho času uskutočňovalo na území Slovenska, vznikli v roku 1960 LŠU s hudobným, výtvarným, tanečným a literárno - dramatickým odborom. Do roku 1990 sa terajšie ZUŠ nachádzali ako LŠU v zákone Slovenskej národnej rady č. 78/1978 Zb. o školských zariadeniach ako školské zariadenie. Zákonom č. 171/1990 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov, ustanovením § 6a boli bývalé LŠU včlenené do školského zákona a dostali nový názov ZUŠ. Zároveň boli včlenené do sústavy základných a stredných škôl doplnením §2 ods. 1 citovaného zákona. Ich ďalšie postavenie v sústave škôl upravil § 33a zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 230/1994 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 29/1984 Z. z. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov. Po tejto legislatívnej úprave sú ZUŠ definované v školskom zákone ako školy pre záujmové vzdelávanie, ktoré netvorí sústavu základných a stredných škôl.

Na základe vyhlášky MŠ SR a MZ SR č. 536/1990 Zb. o zriaďovaní a činnosti cirkevných škôl a následne zákona č. 230/1994 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov sa vytvorili podmienky na vznik cirkevných ZUŠ. Ich zriaďovateľom mohla byť cirkev alebo náboženská spoločnosť. Vyhláškou MŠ V SR č. 280/1994 Z. z. o súkromných školách sa otvoril priestor na zriaďovanie súkromných ZUŠ. Zriaďovateľom súkromnej ZUŠ podľa citovanej vyhlášky mohla byť fyzická osoba alebo iná právnická osoba.

Zriaďovateľská pôsobnosť k štátnym ZUŠ prislúchala v období rokov 1990 – 1996 školským správam. Po nadobudnutí účinnosti zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a zmene a doplnení niektorých zákonov

prešla zriaďovateľská funkcia k ZUŠ na okresné úrady. Na základe zákona č. 334/2002 Z. z. z 30. mája 2002, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov prešla zriaďovateľská pôsobnosť k ZUŠ k 1. 7. 2002 z okresných úradov na obce. V tomto období získali ZUŠ právnu subjektivitu.

Ďalšie rozsiahle zmeny nastali prijatím zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov:

- ZUŠ zostali v originálnom výkone samosprávy obcí a samosprávnych krajov (§6 ods. 2 a § 9 ods. 2 citovaného zákona). Prijatím zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení sa začal pre štátne ZUŠ používať pojem „verejná ZUŠ“. Tento pojem sa používal pre účely vyššie citovaného zákona. Používame ho aj v nasledujúcom texte,
- článkom III. citovaného zákona bol zmenený a doplnený aj § 33a školského zákona. V tejto súvislosti bola upravená výška príspevkov žiakov spojených s úhradou nákladov na štúdium pre verejné ZUŠ.

1.3 Základné štatistické informácie

Záujem o štúdium na základných umeleckých školách neustále vzrastá. Podľa posledných štatistických údajov Ústavu informácií a prognóz školstva v Bratislave z 15. 10. 2006 sieť ZUŠ v Slovenskej republike tvorí 187 verejných, 62 súkromných a 11 cirkevných ZUŠ, ktoré navštevuje 117 086 žiakov a vyučuje v nich 5 226 učiteľov. V porovnaní s údajmi ÚIPŠ z 15.10. 1996, keď bolo v sieti škôl 170 verejných, 10 súkromných a 2 cirkevné ZUŠ, sa sieť ZUŠ rozšírila o 78 škôl. Podstatne sa zvýšil počet žiakov vzhľadom na to, že k 15. 10. 1996 ZUŠ v SR navštevovalo 88 877 žiakov (cca. o 28 000).

Pokiaľ ide o počty škôl a ich žiakov podľa jednotlivých zriaďovateľov, v sledovanom období zaznamenávame diametrálne odlišné trendy.

Počet verejných ZUŠ narastal len veľmi pomaly a ich mierny nárast bol dôsledkom osamostatnenia sa niektorých pobočiek ZUŠ v súvislosti s prechodom zriaďovateľských pôsobností z okresných úradov na obce. Túto skutočnosť potvrdzuje aj počet žiakov verejných ZUŠ v jednotlivých rokoch v sledovanom období. Ten spočiatku mierne vzrástol, ale neskôr osciloval na úrovni okolo 91 000 – 92 000 žiakov.

Počet súkromných ZUŠ mierne narastal až do roku 2003. Od roku 2004 už zaznamenávame veľmi rýchly nárast počtu súkromných ZUŠ. V tomto období sa ich počet zvýšil z 23 na 62, čo predstavuje takmer trojnásobný nárast počtu. Podobný trend bol zaznamenaný aj v počte žiakov. Ten začal prudko narastať v roku 2004. V rokoch 2005 a 2006 medziročne vrástol počet žiakov súkromných ZUŠ takmer dvojnásobne, z 11 662 na 21 274. Uvedené trendy priamo súvisia so spôsobom financovania súkromných ZUŠ a priaznivými podmienkami na ich zriaďovanie v posledných rokoch.

Cirkevných ZUŠ je v súčasnosti 11. Ich počet v sledovanom období mierne narastal. Najvýznamnejší medziročný nárast bol zaznamenaný na konci sledovaného obdobia v rokoch 2005 a 2006, keď vzrástol zo 7 na 11 škôl. V tomto období bol zaznamenaný nárast počtu žiakov v týchto školách asi o jednu tretinu z 2 288 na 3485 žiakov. Podrobnejšie informácie sa nachádzajú v prílohe 1 a v grafoch 1, 2.

V súčasnosti navštevuje ZUŠ asi 22 % žiakov vo veku 5 – 15 rokov. Znamená to, že spravidla každý piaty žiak základnej školy zároveň navštevuje aj základnú umeleckú školu. V záujme zjednodušenia dochádzky žiakov do ZUŠ, ale najmä z dôvodu zabezpečenia odbornosti riadenia školy a výučby sa v škole zriaďujú pobočky a detašované pracoviská ZUŠ. Existencia pobočiek a detašovaných pracovísk ZUŠ odbúrava dochádzku žiakov za vzdelávaním, znižuje ich cestovné náklady a eliminuje aj ďalšie riziká súvisiace s cestovaním

detí. Zároveň umožňuje odbornosť riadenia ZUŠ. Existencia pobočiek vyžaduje od vedení ZUŠ vyššie nároky najmä v oblasti riadenia a kontroly.

1. 4 Formy štúdia

Štúdium sa v ZUŠ organizuje ako:

- a) prípravné,
- b) základné,
- c) rozšírené,
- d) skrátené,
- e) štúdium pre dospelých.

Prípravné štúdium má najviac dva ročníky. Je určené predovšetkým pre deti predškolského veku na intenzívne diagnostikovanie umeleckých schopností dieťaťa a jeho následné zaradenie do príslušného umeleckého odboru.

Základné štúdium je určené pre žiakov, ktorí preukázali požadovanú úroveň umeleckých schopností, zručností a návykov umožňujúcu ich ďalší úspešný rozvoj v príslušnom umeleckom odbore. Základné štúdium sa člení na dva stupne:

- prvý stupeň má najviac osem ročníkov a organizuje sa pre deti mladšieho a staršieho školského veku (žiaci základnej školy),
- druhý stupeň má najviac štyri ročníky a organizuje sa pre žiakov stredných škôl. Pre žiakov, ktorí nenavštevovali prvý stupeň, možno zriadiť jednoročné prípravné štúdium.

Rozšírené štúdium je určené žiakom, ktorí v základnom štúdiu preukážu mimoriadny talent, nadanie a vynikajúce študijné výsledky.

V skrátenom štúdiu sa žiaci pripravujú na štúdium na stredných a vysokých školách pedagogického a umeleckého zamerania.

Štúdium pre dospelých má najviac štyri ročníky. Je určené pre občanov, ktorí si chcú doplniť a rozšíriť svoje umelecké vzdelanie.

Vyučovanie na ZUŠ je individuálne a skupinové. Počty žiakov v jednotlivých vyučovacích predmetoch alebo skupinách sú rôzne a určujú ich učebné plány.

1. 5 Učebné plány a učebné osnovy, obsah vzdelávania, hodnotenie a klasifikácia

System umeleckého vzdelávania na Slovensku je založený na prepojení jednotlivých stupňov vzdelávania od základného cez stredný až po vysokoškolský. Učebné osnovy jednotlivých umeleckých predmetov na ZUŠ sú vypracované tak, aby absolvent ZUŠ mohol po úspešne vykonanej prijímacej skúške plynulo pokračovať v štúdiu na príslušnej strednej škole s učebným alebo študijným odborom s umeleckým zameraním alebo konzervatóriu. V súvislosti so špecifikami rozvoja umeleckého talentu a nadania sa na štúdium v študijných a učebných odboroch na stredných školách s umeleckým zameraním a na konzervatóriách prijímajú aj žiaci, ktorí neabsolvovali štúdium na ZUŠ. Predpokladáme, že tento princíp sa bude uplatňovať aj v budúcnosti. Znamená to, že požadovaná skúšobná látka na talentových skúškach je na takej kvalitatívnej úrovni, ktorú by mal žiak ZUŠ zvládnuť podľa platných učebných osnov počas prvého stupňa základného štúdia. Závisí teda predovšetkým od kvality umeleckého výkonu a preukázaných umeleckých schopností uchádzača.

Výchovno-vzdelávací proces v ZUŠ sa realizuje podľa učebných plánov, učebných osnov, metodických materiálov a ďalších pedagogicko-organizačných dokumentov.

V súčasnosti sa v ZUŠ postupuje podľa posledných učebných plánov pre hudobný, tanečný, výtvarný a literárno-dramatický odbor, ktoré schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky v decembri 2003 s platnosťou od 1. 9. 2004. Okrem spomínaných učebných plánov

sa vo výchovno-vzdelávacom procese v ZUŠ uplatňujú aj učebné plány s esteticko-výchovným zameraním, ktoré schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky dňa 7. júna 2000 pod číslom 922/2000-41 ako učebné plány s rozšírenou estetickou výchovou pre základnú umeleckú školu. Tieto učebné plány umožňujú všestranný rozvoj žiakov tým, že žiak si rozvíja svoj talent v dominantnom umeleckom odbore a zároveň počas celého štúdia získava poznatky a rozvíja si svoje zručnosti aj v ostatných umeleckých odboroch ZUŠ. Niektoré súkromné ZUŠ uplatňujú aj vlastné alebo zo zahraničia prebrané učebné plány a vzdelávacie stratégie.

Obsah vzdelávania jednotlivých predmetov určujú učebné osnovy. V priebehu roku 1995 bol vypracovaný celý súbor nových učebných osnov, prípadne sa inovovali niektoré staršie učebné osnovy pre jednotlivé predmety vo všetkých umeleckých odboroch ZUŠ. Počas ďalších rokov vznikli podľa požiadaviek a potrieb ZUŠ ďalšie učebné osnovy predmetov, napr. pre hru na keyboarde, hudba počítač a iné.

Vzhľadom na špecifický charakter talentu, spôsoby jeho rozvoja, možnosti a spôsob merania výkonu žiaka v ZUŠ bol vypracovaný systém hodnotenia a klasifikácie najmä prostredníctvom prehrávok, verejných produkcií, výstav, kde výkon žiaka hodnotí celá komisia. Je to najmä z toho dôvodu, že predovšetkým interpretačný výkon žiaka súvisí s určitou psychickou odolnosťou, koncentráciou pri vystupovaní pred publikom a disponovaním určitými návykmi a osobnostnými vlastnosťami. Hodnotenie na ZUŠ sa realizuje podľa Metodických pokynov na hodnotenie a klasifikáciu žiakov základných umeleckých škôl, ktoré schválilo Ministerstvo školstva SR pod číslom 491/2003-091 ako metodické pokyny pre hudobný, tanečný, výtvarný a literárno-dramatický odbor základnej umeleckej školy. Na konci prvého polroka a na konci školského roku žiaci ZUŠ dostávajú ročníkové vysvedčenia. Po úspešnom absolvovaní základného štúdia a štúdia pre dospelých dostávajú absolventi záverečné vysvedčenie. Toto vysvedčenie vydávajú ZUŠ na základe komisionálnej skúšky, ktorú žiak vykoná v zmysle platných učebných osnov.

1. 6 Financovanie

1. 6. 1 Financovanie ZUŠ od 1. januára 2002

ZUŠ boli od 1. januára 2002 financované v súlade so zákonom č. 506/2001 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 303/1995 Z. z. o rozpočtových pravidlách v znení neskorších predpisov a výnosu Ministerstva školstva Slovenskej republiky zo 6. marca 2002 č. 293/2002-9, ktorým sa ustanovuje normatívny spôsob určovania počtu pedagogických zamestnancov a ostatných zamestnancov a jeho uplatňovanie, finančné normatívy na pridelovanie finančných prostriedkov štátneho rozpočtu v školách, v školách na záujmové vzdelávanie, v strediskách praktického vyučovania a v školských zariadeniach (oznámenie č. 134/2002 Z. z.).

Financovanie cirkevných a súkromných ZUŠ bolo v tomto období zabezpečené podľa Čl. III Podmienok poskytovania finančných prostriedkov cirkevným a súkromným školám s účinnosťou od 1. 4. 1998.

Ak cirkevná alebo súkromná ZUŠ vyberala príspevok na úhradu nákladov na výchovu a vzdelávanie alebo na čiastočnú úhradu nákladov spojených s hmotnou starostlivosťou v školských zariadeniach od rodičov alebo iných osôb, ktoré majú voči dieťaťu vyživovaciu povinnosť, výška príspevku sa znížila o 30 %.

Ak cirkevná alebo súkromná ZUŠ nedodržala učebné plány a učebné osnovy na základe zistenia Štátnej školskej inšpekcie, výška príspevku sa znížila o 10 %.

1. 6. 2 Zmena vo financovaní ZUŠ od 1. januára 2004

Verejné ZUŠ boli financované normatívnym spôsobom z kapitoly Súhrnný finančný vzťah prostredníctvom Ministerstva financií SR podľa § 1 zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov.

Spôsob rozpisu finančných prostriedkov pre verejné, cirkevné alebo súkromné ZUŠ určovalo nariadenie vlády SR č. 2/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre základné školy, stredné školy, strediská praktického vyučovania, základné umelecké školy a školské zariadenia.

V tomto období ešte nebolo vo výške poskytnutých finančných prostriedkov na žiaka zohľadnené, či ide o individuálne alebo skupinové vyučovanie. Práve z tohto dôvodu vznikali rôzne anomálie. Väčšina ZUŠ s prevahou individuálneho vyučovania mala nedostatok finančných prostriedkov na svoju prevádzku. Niektoré ZUŠ s prevahou skupinového vyučovania mali prebytok peňazí. Keďže viacerí zriaďovatelia ZUŠ, ktorí mali vo svojej zriaďovacej pôsobnosti ZUŠ s individuálnym aj skupinovým vyučovaním, nevyužili svoju kompetenciu prerozdeľovania finančných prostriedkov, Ministerstvo školstva Slovenskej republiky pristúpilo k úprave financovania s účinnosťou od 1. 1. 2005 zavedením individuálnej a skupinovej formy financovania pre cirkevné a súkromné ZUŠ, čo sa premietlo aj do spôsobu financovania ZUŠ v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí a samosprávnych krajov prostredníctvom výnosu dane (od 1. 1. 2005).

1. 6. 3 Zmena vo financovaní základných umeleckých škôl od 1. januára 2005

Financovanie ZUŠ v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí alebo samosprávnych krajov sa od 1. januára 2005 zabezpečuje podľa zákona č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov a nariadenia vlády SR č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy, nasledovne:

- o obce – 40 % výnosu dane sa rozdelí podľa počtu žiakov (detí) ZUŠ a školských zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti obce k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka prepočítaného koeficientom ZUŠ a školského zariadenia podľa § 2 ods. 1 písm. c) a prílohy č. 3 nariadenia vlády SR č. 668/2004 Z. z.,
- o samosprávne kraje – 15 % výnosu dane sa rozdelí podľa počtu obyvateľov vyššieho územného celku s trvalým pobytom na jeho území k 1. januáru predchádzajúceho kalendárneho roka a 15 % podľa počtu obyvateľov vyššieho územného celku vo veku od 15 až 18 rokov s trvalým pobytom na jeho území k 1. januáru predchádzajúceho kalendárneho roka (§ 3 ods. 1 písm. a), b) nariadenia vlády SR č. 668/2004 Z. z.).

V prípade vyšších územných celkov sa nezohľadňovalo, aké školy a školské zariadenia má vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti a koľko mali tieto školy a školské zariadenia žiakov. **Finančné prostriedky z výnosu dane nie sú účelovo viazané, závisí od zriaďovateľa (obce alebo samosprávneho kraja), koľko finančných prostriedkov ZUŠ pridelí.** Keďže Ministerstvo školstva SR nedisponuje údajmi o konkrétnych výškach finančných prostriedkov pridelovaných obcami na jedného žiaka ZUŠ, s cieľom porovnania objemov finančných prostriedkov, ktoré obce dostali prostredníctvom výnosu dane na žiaka ZUŠ a finančných objemov, ktoré v roku 2005 v skutočnosti pridelili na žiaka v individuálnej a skupinovej forme vyučovania, uvádzame niekoľko príkladov získaných priamo z uvedených ZUŠ. Údaje boli získané náhodným výberom ZUŠ, nie sú potvrdené zriaďovateľmi (obcami)

ZUŠ. Sú však potvrdené riaditeľmi uvedených škôl, a preto ich môžeme považovať za orientačné. (Príloha 2)

Cirkevné a súkromné ZUŠ boli financované z rozpočtovej kapitoly Ministerstva školstva SR. Vo financovaní cirkevných a súkromných ZUŠ bola zohľadnená individuálna forma vyučovania. Normatívny príspevok žiakov v cirkevných a súkromných ZUŠ zaradených v individuálnej forme vyučovania bol 1,75-násobkom normatívu žiaka skupinovej formy podľa § 8 ods. 5 nariadenia vlády SR č. 2/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre základné školy, stredné školy, strediská praktického vyučovania, základné umelecké školy a školské zariadenia v znení neskorších predpisov.

1. 6. 4 Zmena vo financovaní cirkevných a súkromných ZUŠ od 1. januára 2007

Financovanie cirkevných a súkromných ZUŠ sa malo od 1. januára 2007 uskutočňovať podľa zákona č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Vzhľadom na to, že nedošlo k dohode s územnou samosprávou financovanie cirkevných a súkromných ZUŠ sa od 1. januára 2007 nerealizuje podľa vyššie citovaného zákona.

Zmena spôsobu financovania cirkevných a súkromných základných umeleckých škôl a neštátnych školských zariadení sa mala uskutočniť na základe zákona č. 689/2006 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Cieľom návrhu zákona bolo zo zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov vypustiť ustanovenia o financovaní cirkevných a súkromných základných umeleckých škôl a cirkevných a súkromných školských zariadení a ustanoviť ich financovanie v súlade s princípmi fiškálnej decentralizácie, t. j. z výnosu dane obcí a vyšších územných celkov podľa určených pravidiel na poskytovanie finančných prostriedkov zriaďovateľom cirkevných a súkromných základných umeleckých škôl a cirkevných a súkromných školských zariadení.

Navrhovanú zmenu vo financovaní cirkevných a súkromných základných umeleckých škôl a cirkevných a súkromných školských zariadení si vyžiadali skutočnosťou spôsobené rozdielnym financovaním základných umeleckých škôl a školských zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí a samosprávnych krajov a cirkevných a súkromných základných umeleckých škôl a cirkevných a súkromných školských zariadení od roku 2005.

Obec podľa § 6 ods. 12 písm. b) zákona č. 596/2003 Z. z. poskytuje z výnosu dane na základe žiadosti zriaďovateľa finančné prostriedky pre cirkevné a súkromné základné umelecké školy a cirkevné a súkromné školské zariadenia, ktoré sídlia na území obce, na dieťa alebo žiaka do 15 rokov veku na mzdy a prevádzku takých základných umeleckých škôl a školských zariadení, ktorých zriaďovateľom môže byť obec.

Samosprávny kraj podľa § 9 ods. 12 písm. b) zákona č. 596/2003 Z. z. poskytuje z výnosu dane na základe žiadosti zriaďovateľa finančné prostriedky pre cirkevné a súkromné základné umelecké školy a cirkevné a súkromné školské zariadenia, ktoré sídlia na území samosprávneho kraja, na žiaka nad 15 rokov veku na mzdy a prevádzku, takých základných umeleckých škôl a školských zariadení, ktorých zriaďovateľom môže byť samosprávny kraj.

V súlade s § 39a ods. 1 zákona č. 596/2003 Z. z. obec by mala na roky 2007 až 2009 poskytnúť zriaďovateľovi podľa § 6 ods. 12 písm. b) finančné prostriedky najmenej vo výške 90 % objemu finančných prostriedkov vypočítaných podľa osobitného predpisu (novely

nariadenia vlády SR č. 668/2004 Z. z.) a samosprávny kraj v súlade s § 39a ods. 2 zákona č. 596/2003 Z. z. by mal na roky 2007 až 2009 poskytnúť zriaďovateľovi podľa § 9 ods. 12 písm. b) finančné prostriedky najmenej vo výške 90 % objemu finančných prostriedkov pripadajúcich na žiaka základnej umeleckej školy a školského zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávneho kraja alebo najmenej vo výške 90 % finančných prostriedkov vypočítaných podľa osobitného predpisu (novely nariadenia vlády SR č. 668/2004 Z. z.), ak nemá zriadenú základnú umeleckú školu alebo nezriaďuje školské zariadenie vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti.

Vzhľadom na to, že doteraz Ministerstvo financií SR nepredložilo novelu nariadenia vlády SR č. 668/2004 Z. z. na rokovanie vlády SR (nedošlo k dohode s republikovými združeniami obcí a samosprávnych krajov), vláda SR v záujme zabezpečenia plynulého financovania cirkevných a súkromných základných umeleckých škôl a cirkevných a súkromných školských zariadení od 1. januára 2007 (na základe úlohy B.2. uznesenia vlády SR č. 72 zo dňa 24. januára 2007) rozhodla poukázať z kapitoly Všeobecná pokladničná správa mimoriadnu dotáciu v sume 386 034 000 Sk pre obce, mestá a vyššie územné celky na financovanie samosprávnych pôsobností súvisiacich s financovaním cirkevných a súkromných základných umeleckých škôl a cirkevných a súkromných školských zariadení.

V prípade, ak v priebehu roka 2007 nebude nariadenie vlády SR č. 668/2004 Z. z. novelizované, predpokladá sa poskytnutie ďalšej mimoriadnej dotácie v takej výške, aby garantovala financovanie neštátnych základných umeleckých škôl a neštátnych školských zariadení v roku 2007.

1. 7 Zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu na ZUŠ z pohľadu Štátnej školskej inšpekcie

Východiskom pre vypracovanie časti 1. 7 sú podklady Štátnej školskej inšpekcie z 24. januára 2007. Podklady sú spracované na základe jej zistení z vykonaných komplexných inšpekcií.

1. 7. 1 Dodržiavanie učebných plánov a učebných osnov

Zvolené učebné plány zväčša zodpovedajú koncepcným zámerom škôl. V ich dodržiavaní a plnení sa vyskytujú nedostatky, najmä v krátení časových dotácií v predmete hra na nástroji a neprideľovaní ďalších povinných predmetov, ako je komorná hra, korepetícia v tanečnom odbore, v predmete pohyb v literárno-dramatickom odbore atď., čo má negatívny dosah na rozvoj schopností a zručností žiakov. **Nedostatky v dodržiavaní učebných plánov často priamo súvisia s nedostatočným financovaním niektorých ZUŠ.**

Plnenie učebných osnov je rozdielne. Závisí od kvality pedagogickej práce a zručnosti učiteľa, čo priamo súvisí s kvalifikovanosťou a odbornosťou vyučovania.

1. 7. 2 Materiálno-technické zabezpečenie prevádzky

Materiálno-technické vybavenie ZUŠ je na rôznej úrovni, od minimálneho po veľmi dobré. Nástrojové vybavenie je zväčša zastarané, udržiavanie jeho funkčnosti si vyžaduje zvýšené finančné náklady. Na hudobnú náuku väčšinou chýbajú jednoduché rytmické nástroje, akútnym problémom je nedostatok učebníc hudobnej náuky najmä v novovzniknutých školách, z dôvodu ich súčasného nedostatku na trhu. Úroveň a efektivitu výchovno-vzdelávacieho procesu v predmete hudobná náuka znižuje aj absencia nahrávok skladieb na počúvanie k jednotlivým učebniciam. Vo výtvarnom odbore chýba vybavenie na vyučovanie počítačovej grafiky. Školám všeobecne chýba výpočtová technika, menej ju

vyžívajú na didaktické účely. Celkovo vyhovujúce podmienky sú vo vybavenosti audiovizuálnou technikou. Školy majú dostatok notovej literatúry, odborná literatúra je väčšinou staršia a v menšom rozsahu. Priaznivejšie podmienky sú v školách s prevažujúcim počtom žiakov v kolektívnom štúdiu.

1. 7. 3 Priestorové podmienky

Vzhľadom na požiadavky výchovno-vzdelávacieho procesu a na počty žiakov sú priestorové podmienky na ZUŠ celkovo na priemernej úrovni, diferencované v rámci jednotlivých škôl – od veľmi dobrých až po málo vyhovujúce. Školy zväčša sídlia v budovách, ktoré si spravidla vyžadujú vykonanie stavebných úprav, aby vyhovovali špecifickým požiadavkám umeleckého vzdelávania. Priestorové podmienky na súkromných ZUŠ sú na dobrej úrovni. V jednej zo štyroch kontrolovaných súkromných ZUŠ boli na nevyhovujúcej úrovni, keďže boli v priestoroch základnej školy a tieto neboli upravené na podmienky umeleckého vzdelávania. Vo verejných ZUŠ je situácia lepšia. Problematické sú priechodné triedy, dispozične málo priestrané výtvarné triedy, stiesnené šatne pre tanečný odbor, akusticky slabo izolované triedy hudobných odborov. Chýbajú pomocné priestory na kabinety a skladovacie priestory. Naopak, v niektorých školách sú veľmi dobre vybavené sály pre tanečný odbor, koncertné sály, ktoré sa využívajú univerzálne a efektívne. Na väčšie koncerty a predstavenia samosprávy umožňujú školám využívať sály kultúrnych stredísk.

1. 7. 4 Psychohygienické podmienky

Psychohygienické podmienky sú na ZUŠ negatívne ovplyvňované dopravnými obmedzeniami pre dochádzajúcich žiakov, nedostatočnou sieťou hromadnej dopravy, na ktorú je odkázaná približne 1/3 žiakov. Štruktúra vyučovacích hodín a prestávok je prispôsobovaná daným podmienkam, dôsledkom čoho sa zhoršujú psychohygienické podmienky učiteľov.

1. 7. 5 Personálne podmienky

Personálne podmienky sú celkovo na málo vyhovujúcej úrovni. V kontrolovaných školách zaznamenala Štátna školská inšpekcia vysoké percento nekvalifikovanosti a neodbornosti vyučovania. V školskom roku 2005/2006 sa v ZUŠ zistila nižšia odbornosť vyučovania (75,23 % oproti 79,65 % z minulého školského roku). Podľa celoplošného zisťovania Ústavu informácií a prognóz školstva v Bratislave k 25. 4. 2005 82, 1 % učiteľov ZUŠ spĺňalo podmienky odbornej a pedagogickej spôsobilosti (príloha 3). Na kvalifikovanosť učiteľov v ostatnom období nepriaznivo vplýva platnosť zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Podľa § 2 ods. 7 tohto zákona je možné zamestnávať v ZUŠ nekvalifikovaných učiteľov.

Pozitívne možno hodnotiť záujem nekvalifikovaných učiteľov o štúdium s cieľom získať potrebnú kvalifikáciu. Zlepšil sa stav v plnení kvalifikačných predpokladov riaditeľov škôl a v plnení podmienok odbornej a pedagogickej spôsobilosti zástupcov riaditeľov. Súčasný stav má negatívny dopad na kontinuitu a kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu. Negatívom v personálnej oblasti je podľa Štátnej školskej inšpekcie zriaďovanie niektorých súkromných ZUŠ bez dostatočného personálneho a materiálneho zabezpečenia. Materiálno-technické zabezpečenie súkromných ZUŠ sa spravidla uskutočňuje priebežne.

1. 8 Využívanie informačných a komunikačných technológií (ďalej len „IKT“) a multimediálnej techniky vo vyučovaní na ZUŠ

Po roku 1990 bolo štúdium na slovenských umeleckých školách rozšírené o nové odbory. Napríklad na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave vznikli ateliéry fotografie a videa, textilného a odevného dizajnu, keramiky, šperku, rozšíril sa grafický dizajn atd. V oblasti hudby sa začalo pracovať s notačným softvérom a elektronickými nástrojmi so zameraním na MIDI.

Na konzervatóriách pre študijné odbory hudba, spev a dramatické umenie je od roku 1990 v pedagogických dokumentoch schválená špecializácia elektroakustická hudba a od školského roku 2006/2007 je v pedagogických dokumentoch konzervatórií zavedený povinný odborný predmet informatika v umení a špecializácia elektroakustická hudba je inovovaná.

Uvedené tendencie sa začali postupne premietiť aj do učebných plánov a učebných osnov pre ZUŠ. Napríklad v učebných plánoch výtvarného odboru ZUŠ sú uvedené nové rozširujúce disciplíny, ako je fotografia, video, grafický dizajn, počítačová grafika a animácia, multimediálne 2D relácie. V hudobnom odbore sa od školského roku 2005/2006 uskutočňuje projekt „Hudba a počítač“ podľa schválených učebných plánov a učebných osnov. Ďalšie podrobnosti sa nachádzajú v prílohe 4.

V predchádzajúcom období sa však venovala nedostatočná pozornosť zabezpečeniu základnej výbavy IKT v ZUŠ. Zarážajúca je skutočnosť, že ZUŠ nemali možnosť zapojiť sa do projektov, na ktorých základe sa v minulosti najmä základné a stredné školy postupne vybavovali IKT a multimediálnou technikou. Učitelia ZUŠ spravidla nemali možnosť vzdelávať sa v rámci oficiálnych programov v uvedenej oblasti. Znamená to, že takmer všetky existujúce aktivity v oblasti využívania IKT a multimediálnej techniky na ZUŠ vzišli zo strany učiteľov ZUŠ, z ich iniciatívy rozšíriť ponuku vzdelávania v ZUŠ a zvýšiť jeho kvalitu.

II. Návrh koncepcie základného umeleckého vzdelávania

Úroveň vzdelávania na nižšom stupni ovplyvňuje výsledky vzdelávania na nasledujúcom vyššom stupni a v konečnom dôsledku finálny produkt umeleckého vzdelávania. V tejto súvislosti je nevyhnutné vnímať umelecké vzdelávanie a systém umeleckých škôl ako kompaktný celok najmä z hľadiska stanovenia cieľov, obsahu vzdelávania, riadenia, ale aj financovania.

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky je podľa § 17 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov ústredným orgánom štátnej správy pre základné školy, stredné školy, vysoké školy, školské zariadenia atď. V tejto súvislosti by malo v zmysle vyššie citovaného zákona zabezpečiť náležitú právnu úpravu vecí patriacich do jeho pôsobnosti a uplatňovať svoje riadiace, metodické a kontrolné kompetencie na všetkých úrovniach umeleckého vzdelávania, a teda aj k ZUŠ.

2. Zabezpečenie nástrojov, ktorými môže Ministerstvo školstva Slovenskej republiky vstupovať do systému výchovy a vzdelávania na ZUŠ a ovplyvňovať jeho kvalitu

2. 1 Postavenie základných umeleckých škôl v novom zákone o výchove a vzdelávaní

Ako vyplýva z analytickej časti, ZUŠ paradoxne netvorí sústavu základných a stredných škôl v zmysle § 2 ods. 1 citovaného školského zákona a problematika ZUŠ je separátne upravená v § 33a. Z praxe je zrejmé, že ZUŠ ako jediná v súčasnosti poskytuje systematické odborné základné umelecké vzdelávanie, ktoré je rozhodujúcim predpokladom pre ďalšie štúdium žiaka v učebných a v študijných odboroch na stredných školách umeleckého zamerania a na konzervatóriu i na vysokých školách s umeleckým a umelecko - pedagogickým zameraním.

Ciele a obsah výchovy a vzdelávania v oblasti umelecko - výchovných predmetov (hudobná výchova, výtvarná výchova) v podmienkach základných škôl sú orientované na výchovu k hudbe a k umeniu predovšetkým prostredníctvom zážitku. Výchova a vzdelávanie v základných školách nie sú nasmerované na poskytovanie ucelených teoretických základov umenia a nesmerujú ani k príprave aktívnych umelcov (spevákov či inštrumentalistov, tanečníkov, výtvarníkov a pod.). Preto umelecká výchova na základných školách nemôže v nijakom prípade nahradiť umelecké vzdelávanie na ZUŠ. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky bude iniciovať úpravu pedagogických dokumentov tak, aby sa výchova umením a výchova k umeniu uskutočňovala aj prostredníctvom primárneho kontaktu žiakov so živým profesionálnym umením v rámci vyučovacieho procesu.

Pokiaľ ide o obdobie, kedy je potrebné začať umelecké vzdelávanie, možno jednoznačne konštatovať, že v ontogenetickom vývoji jedinca existujú obdobia, v ktorých sú vytvorené najvhodnejšie podmienky na formovanie určitých vlastností osobnosti. Ak sa vzdelávanie nezačne v tomto období, možno požadovaný rozvoj dosiahnuť už iba vynaložením enormného úsilia, často však nie je možné požadovanú úroveň rozvoja v neskoršom období vývoja jedinca dosiahnuť. Potreba koordinovať formovanie určitých vlastností osobnosti s celkovým psychickým a somatickým vývojom jedinca je všeobecne platná. Jej uplatňovanie je obzvlášť dôležité pri rozvíjaní schopností a najmä zručností a návykov, ktoré sú predmetom umeleckého vzdelávania. Práve tieto procesy vyžadujúce si rovnomerný rozvoj a koordináciu viacerých zložiek osobnosti a zosúladenie činnosti viacerých systémov, možno úspešne rozvíjať spravidla v období mladšieho a staršieho školského veku. Často už aj v predškolskom veku. V postpubertálnom období a v období

adolescencie ich spravidla nie je možné efektívne rozvíjať (vyššie uvedené je potrebné chápať v súvislosti so špecifikami vzdelávania v jednotlivých umeleckých odboroch).

Z analýzy učebných plánov a učebných osnov (ciele a obsah výchovy a vzdelávania v ZUŠ) jednoznačne vyplýva, že ZUŠ pripravujú na základnom stupni vzdelávania interpretov a tvorcov umenia, ktorí sa potom uplatňujú v rámci regionálnej kultúry alebo pokračujú v ďalšom štúdiu v študijných a učebných odboroch stredných škôl s umeleckým zameraním a na konzervatóriách. Štúdium na ZUŠ je i veľmi dobrou odbornou prípravou na štúdium na vysokých školách s umelecko-pedagogickým zameraním. (Príloha 5, Graf 3)

S cieľom zistiť stav v nadväznosti vzdelávania na základnom a strednom stupni umeleckého vzdelávania bol uskutočnený koncom januára a začiatkom februára 2007 prieskum. Uskutočnil sa na základe dotazníka, ktorý pripravilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky, na troch konzervatóriách a dvoch stredných odborných školách so študijnými odbormi s umeleckým zameraním. Výber príslušných škôl bol uskutočnený tak, aby zdokumentoval prípravu žiakov pre čo najširší okruh študijných odborov s umeleckým zameraním. (Príloha 6) Prieskum potvrdil, že vzdelávanie na vyššie uvedených stredných školách jednoznačne nadväzuje na obsah vzdelávania v ZUŠ a stavia na výsledkoch vzdelávania v ZUŠ.

Najmä z týchto dôvodov je potrebné v pripravovanom zákone o výchove a vzdelávaní zadefinovať ZUŠ ako školu, ktorá poskytuje základné stupne umeleckého vzdelania. Podľa ISCED sa klasifikujú ako - primárne vzdelanie - 1B a nižšie sekundárne vzdelanie - 2B. Zároveň je súčasťou sústavy základných a stredných škôl. Tým sa zabezpečí primerané postavenie ZUŠ v sústave základných a stredných škôl a zabezpečí sa kontinuita jednotlivých stupňov umeleckého vzdelávania.

2. 2 Financovanie umožňujúce trvalý rozvoj ZUŠ a zvyšovanie úrovne výchovy a vzdelávania v týchto školách

Financovanie verejných ZUŠ a cirkevných a súkromných ZUŠ je podrobne analyzované v prvej časti návrhu koncepcie. Z uvedenej analýzy vyplývajú nasledovné závery:

V roku 2004 neboli dostatočne zohľadnené špecifiká individuálneho a skupinového vyučovania, čo sa negatívne prejavilo vo financovaní predovšetkým ZUŠ s prevahou individuálneho vyučovania.

Od 1. 1. 2005 štát síce zaručuje tok finančných prostriedkov zriaďovateľom verejných ZUŠ v porovnateľnej výške ako cirkevným a súkromným ZUŠ, ale negarantuje ich pridelenie jednotlivým verejným ZUŠ v stanovenej garantovanej výške. Ide o finančné prostriedky, ktoré nie sú účelovo viazané a závisí od zriaďovateľa (obce, samosprávneho kraja), koľko finančných prostriedkov ZUŠ prideli. Vzhľadom na uvedené právo dostali zriaďovatelia ZUŠ možnosť prostredníctvom neviazaného financovania nepriamo ovplyvňovať vzdelávanie vo verejných ZUŠ, pričom v konečnom dôsledku zodpovednosť za úroveň vzdelávania vo verejných ZUŠ nesie Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Zároveň je časť finančných prostriedkov určených na prevádzku verejných ZUŠ odčerpávaná obcami na zabezpečenie iných úloh.

Uvedený spôsob financovania znevýhodňoval verejné ZUŠ, ktoré dostávali spravidla iba časť štátom pridelených finančných prostriedkov, pričom cirkevné a súkromné ZUŠ mali v plnej miere zaručený normatív na žiaka cez rozpočtovú kapitolu Ministerstva školstva Slovenskej republiky. Dôsledky sa prejavili v náraste počtu predovšetkým súkromných ZUŠ a počtom ich žiakov. Počet súkromných ZUŠ sa zvýšil z 39 v roku 2005 na 62 v roku 2006. Počet žiakov narástol medziročne z 11 662 na 21 274. Aj napriek posledným úpravám uvedené znevýhodňovanie verejných ZUŠ pretrváva.

Mnohé verejné ZUŠ z dôvodu neviazaného financovania zo strany zriaďovateľa začínajú stagnovať. Pokiaľ sa súčasný stav nezmení, za určitý čas sa nedostatok finančných prostriedkov prejaví negatívne na kvalite vzdelávania vo verejných ZUŠ a následne aj na úrovni umeleckého vzdelávania na strednom stupni a na vysokých školách s umeleckým a umelecko-pedagogickým zameraním.

Z uvedeného dôvodu je potrebné odstrániť znevýhodňovanie vo financovaní verejných ZUŠ a zaviesť opatrenia na úrovni zriaďovateľov ZUŠ zabezpečujúce stabilné financovanie umožňujúce trvalý rozvoj všetkých ZUŠ a zvyšovanie úrovne vzdelávania v týchto školách.

Objem finančných prostriedkov poskytnutých prostredníctvom výnosu dane obciam a samosprávnym krajom na financovanie ZUŠ predstavuje v roku 2007 čiastku vo výške približne 2 mld. Sk. Zmena vo financovaní ZUŠ sa nenavrhuje.

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky bude iniciovať vytvorenie medzirezortného programu pre talentovaných budúcich profesionálnych umelcov, s cieľom pokryť ich náklady spojené s materiálovým vybavením (hudobný nástroj, výtvarné potreby a pod.), či dofinancovanie nákladov spojených so štúdiom v zahraničí, najmä pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.

2. 3 Zavádzanie informačných technológií a multimedialnej techniky do vyučovania v ZUŠ, rozširovanie ponuky výchovy a vzdelávania a zvyšovanie jej kvality

Hlavné ciele zavádzania informačných technológií a multimedialnej techniky do vyučovania v ZUŠ sú rozdelené do troch častí (podľa stratégie informatizácie regionálneho školstva):

2.3.1 Obsah

Je potrebné zmodernizovať obsah niektorých predmetov tak, aby sa umožnilo využívanie IKT vo vyučovaní ZUŠ. Navrhujeme rozšíriť obsah učiva v jednotlivých umeleckých odboroch o tieto témy:

1. výtvarný

- počítačová grafika, spracovanie fotografií, výtvarných diel,
- počítačová animácia, práca s 3D modelmi,
- dizajn, tvorba prezentácií,
- encyklopédie výtvarných diel, galérií, múzeí,

2. hudobný

- elektronické hudobné nástroje, digitálne spracovanie hudby (špecifický hardvér, notačný softvér, digitálne formáty zvukových nahrávok),
- komponovanie a ďalšie spracovanie hudobného materiálu,
- digitálne zdroje umeleckých diel,

3. tanečný

- využitie digitálneho obrazu a zvuku v tanečnom odbore,
- digitálne zdroje informácií,

4. literárno-dramatický

- práca s literárnymi zdrojmi na internete,
- tvorba prezentácií, práca s videom a zvukom.

2.3.2 Ľudia

Je potrebné zabezpečiť pre všetkých učiteľov ZUŠ možnosti pre získanie IKT gramotnosti a funkčnej informačnej gramotnosti, kompetencie používať moderné technológie vo vyučovaní. Učiteľ ZUŠ by mal vedieť pripraviť a viesť vyučovaciu hodinu s modernizovaným obsahom, pracovať s digitálnymi edukačnými materiálmi, obsluhovať špecifický softvér aj hardvér, získavať a spracovávať informácie z internetu.

2.3.3 Infraštruktúra

Je potrebné zabezpečiť základnú výbavu IKT do všetkých ZUŠ:

- aspoň jedna učebňa v škole by mala mať niekoľko počítačov pripojených na internet,
- podľa zamerania odboru by škola mala mať špecifický hardvér a softvér, napr. elektronické hudobné nástroje, skener, videokamery, digitálne fotoaparáty,
- perspektívne počítať s tým, že školy budú vybavené modernou didaktickou technikou, napr. videoprojektory, interaktívne tabule,
- vybavenie pracoviska pomocou IKT aj pre učiteľov.

III. Návrh opatrení na realizáciu koncepcie

3. 1 V pripravovanom legislatívnom zámere zákona o výchove a vzdelávaní určiť ciele, ktoré bude navrhovaná právna úprava riešiť v oblasti umeleckého vzdelávania poskytovaného ZUŠ začlenenou v sústave škôl poskytujúcou základné stupne umeleckého vzdelania.

Z: MŠ SR
T: do 31. augusta 2007

3. 2 Pripraviť podklady a v spolupráci s ministerkou práce, sociálnych vecí a rodiny navrhnuť do nového zákona o verejnej službe, aby sa na učiteľov základných umeleckých škôl, učiteľov umeleckých predmetov na stredných odborných školách a na konzervatóriách vzťahoval kvalifikačný predpoklad vzdelania a osobitný kvalifikačný predpoklad.

Z: MŠ SR, MPSVR SR
T: do 30. júna 2008

3. 3 Zabezpečiť a postupne zavádzať informačné a komunikačné technológie a multimediálnu techniku na požadovanej úrovni do všetkých ZUŠ, v súlade so stratégiou informatizácie regionálneho školstva.

Z: MŠ SR
T: do 31. decembra 2010

3. 4 Vzdelávať učiteľov ZUŠ v oblasti využívania IKT a multimediálnej techniky.

Z: metodicko – pedagogické
centrá
T: do 31. decembra 2010

3. 5 Zavádzať inovatívne formy vzdelávania v ZUŠ a inovovať učebné osnovy niektorých vybraných predmetov vo všetkých odboroch ZUŠ tak, aby do cieľov a obsahu bolo včlenené využívanie IKT.

Z: Štátny pedagogický ústav
T: do 31. decembra 2009

3. 6 Presadzovať inovatívne formy a metódy výchovy a vzdelávania a iniciovať úpravu pedagogických dokumentov tak, aby sa výchova umením a výchova k umeniu uskutočňovala aj prostredníctvom primárneho kontaktu žiakov so živým profesionálnym umením v rámci vyučovacieho procesu.

Z: MŠ SR
T: do 31. decembra 2008

3. 7 V spolupráci s ministrom kultúry vytvoriť medzirezortný program pre talentovaných žiakov slúžiaci na pokrytie nákladov spojených s ich materiálovým vybavením, dofinancovaním nákladov na štúdiom a pod.

Z: MŠ SR, MK SR

T: do 31. decembra 2007